

การประยุกต์ใช้หลักสัปบุริธรรมในการส่งเสริมการปกครอง ของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี Application of Sappurisadhamma in Administration Of Administrative Monks in Nonthaburi Province

พระศตวรรษ กิตติปาโล, * จักรวาล สุขไมตรี**

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์งานวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักสัปบุริธรรมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี 2) เพื่อเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักสัปบุริธรรมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ที่มีอายุ พรรษา ระดับการศึกษา และตำแหน่งที่ต่างกัน 3) เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักสัปบุริธรรมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี จำนวน 192 รูป กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 130 รูป เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม แบบปลายปิดและแบบปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานค่า One-Way ANOVA or F-test และทดสอบค่าคะแนนเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีการ LSD. (Least Significant Difference)

ผลการวิจัยพบว่า

1. พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี มีระดับการประยุกต์ใช้หลักสัปบุริธรรมในการส่งเสริมการปกครอง โดยรวมทั้ง 7 ด้าน มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีระดับการประยุกต์ใช้อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย มีดังนี้ ด้านหลักบุคคลปโรปรัญญตา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ด้านหลักธัมมัญญตาและด้านหลักอรรถัญญตา มีค่าเฉลี่ยรองลงมา ส่วนด้านหลักอรรถัญญตามีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ตามลำดับ
2. ผลการเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักสัปบุริธรรมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการที่มี อายุ พรรษา ระดับการศึกษาทางโลก ระดับการศึกษาทางธรรม และตำแหน่งต่างกัน พบว่า พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ที่มีอายุ พรรษา ระดับการศึกษาทางโลก และระดับการศึกษาทางธรรม ต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักสัปบุริธรรมในการส่งเสริมการปกครอง โดยรวมทั้ง 7 ด้าน ไม่แตกต่างกัน ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ที่มีตำแหน่งต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักสัปบุริธรรมในการส่งเสริมการปกครอง ด้านหลักธัมมัญญตา

* นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

** อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย,

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (ฉบับวิชาบูชา) พฤษภาคม-สิงหาคม 2562

ด้านหลักอรรถัตถ์ญาณุตตา ด้านหลักอรรถัตถ์ญาณุตตา ด้านหลักมัตตัตถ์ญาณุตตา และด้านหลักบุคคลปโรปรัญาณุตตา แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ข้อเสนอแนะแนวทางการประยุกต์ใช้หลักสัปปริสธรรมในการส่งเสริมการปกครองของ พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี จำแนกรายด้าน มีดังนี้

1) ด้านหลักอัมมัตถ์ญาณุตตา พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรีควรเป็นผู้รู้จักการพิจารณา วิเคราะห์ แยกแยะอย่างสมเหตุสมผล

2) ด้านหลักอรรถัตถ์ญาณุตตา พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ควรมุ่งมั่น พากเพียรที่จะทำนุบำรุง พระศาสนา

3) ด้านหลักอรรถัตถ์ญาณุตตา พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ควรมีความเข้าใจภาวะ ความเป็นผู้นำของคณะสงฆ์เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมด้านการปกครอง

4) ด้านหลักมัตตัตถ์ญาณุตตา พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ควรมีการวางแผน และ กำหนดนโยบายของศาสนสถานให้เหมาะสม เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมด้านการปกครอง

5) ด้านหลักกาลัญญัตถ์ญาณุตตา พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ควรมีการจัดลำดับ ความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้น

6) ด้านหลักปริสญาณุตตา พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ควรให้ความสำคัญในการ พัฒนาเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมแก่พุทธศาสนิกชน

7) ด้านหลักบุคคลปโรปรัญาณุตตา พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ควรมีการ สนับสนุนคนที่มีความรู้ความสามารถ เพื่อส่งเสริมให้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมด้านการปกครอง

คำสำคัญ : การประยุกต์ใช้, หลักสัปปริสธรรม, การส่งเสริมการปกครอง ,พระสังฆาธิการ

Abstract

This thesis has the following objectives: 1) to study the application of Sappurisdhamma in promoting the administration of Sangha administrators in Nonthaburi Province, 2) to compare the application of Sappurisdhamma in promoting the administration of Sangha administrators in Nonthaburi Province with different age, educational level, and position, and 3) to study the guidelines for applying Sappurisdhamma in promoting the administration of Sangha administrators in Nonthaburi Province. 130 samples of 192 Sangha administrators in Nonthaburi were obtained by using the table of Taro Yamane. The data were collected by questionnaires and analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation, F-test or One-way ANOVA and LSD method.

The findings were as follows;

1.The level of application of Sappurisdhamma in promoting the administration of Sangha administrators in Nonthaburi Province in 7 areas was high overall. From descending to the highest mean, it started with knowing the individual, followed by knowing the law, and knowing oneself respectively.

2. By analyzing the comparison results, the Sangha administrators in Nonthaburi Province with different ages, years in monkhood, general educational levels, Dhamma educational levels applied Sappuraisadhamma in their administration indifferently. But the Sangha administrators with different positions applied Sappuraisadhamma in their administration differently with a significantly statistic figure at 0.05

3. Recommendations on the application of Sappurisdhamma in promoting the administration of Sangha administrators in Nonthaburi Province are classified as follows:

1) In knowing the law, the Sangha administrators in Nonthaburi Province should be able to analyze and classify reasonably.

2) In knowing the meaning, the Sangha administrators in Nonthaburi Province should have commitment and patience in observing Buddhism.

3) In knowing oneself, the Sangha administrators in Nonthaburi Province should understand leadership in Sangha administration.

4) In knowing how to be temperate, the Sangha administrators in Nonthaburi Province should plan and implement the plan for Sangha administration.

5) In knowing the proper time, the Sangha administrators in Nonthaburi Province should classify and prioritize the problems happened.

6) In knowing the society, the Sangha administrators in Nonthaburi Province should focus on the development of morality and ethics to Buddhists.

7) In knowing the individual, the Sangha administrators in Nonthaburi Province should support and encourage eligible people to participate in Sangha administration.

Keywords: Application ,Sappurisdhamma,Government promotion,
Sangha administrators

1. บทนำ

สถาบันพระพุทธศาสนาในประเทศไทยนั้น เป็นสถาบันหลักที่สำคัญสถาบันหนึ่งของสังคมไทย ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่เป็นพุทธศาสนิกชน และดำรงตนดำเนินชีวิตตามหลักคำสอนของ

พระพุทธศาสนา มีพระสงฆ์เป็นผู้นำในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ พระสงฆ์จึงนับว่าเป็นศาสนทายาทพุทธบริษัทที่สำคัญในการรักษาและเผยแผ่คำสอนพระพุทธศาสนาให้มีความเจริญก้าวหน้าและมั่นคงยั่งยืนถาวรถึงอนุชนรุ่นหลัง ซึ่งในการรักษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีความเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าและมั่นคงยั่งยืนถาวรได้นั้นต้องอาศัยศาสนทายาทที่เป็นบุคลากรหลัก คือพระสงฆ์ ดังนั้นพระสงฆ์จึงเป็นบุคคลที่สำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คณะสงฆ์จะไม่ปฏิรูปพระพุทธศาสนา เพราะหลักธรรมคำสอนนั้นดีที่สุดแล้ว แต่เราจะปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา 6 ด้านโดยมหาเถรสมาคมซึ่งเป็นองค์กรปกครองสูงสุดของคณะสงฆ์ไทย มีการวางมาตรการกำหนดกรอบของการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาไว้ 6 ด้าน คือ 1) ด้านการปกครอง 2) ด้านการศาสนศึกษา 3) ด้านการเผยแผ่ 4) ด้านการสาธารณูปการ 5) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ 6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ จึงมีความสำคัญที่เกี่ยวข้องต่อผู้นำทางสงฆ์ โดยผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ที่ทำหน้าที่แทนสถาบันหลักคือพระพุทธศาสนา ได้แก่พระสังฆาธิการที่จะต้องสนองงานนั้นให้ลุล่วงตามกำหนดเป้าหมายที่วางไว้ผู้วิจัยจึงได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาลองวิจัยในการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี

ในปัจจุบันในการปกครองคณะสงฆ์ไทยจะต้องมีผู้ปกครองในเขตวัดวาอาราม มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้นำจะต้องทำหน้าที่มีอำนาจอย่างยิ่งในการปกครองเพื่อให้เกิดความผาสุกแห่งสงฆ์โดยการปฏิบัติตามข้อระเบียบข้อบังคับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ดังนั้นจึงควรมีหลักธรรมในการปกครองคณะสงฆ์ เพื่อให้เกิดความสามัคคีและพร้อมเพรียงในหมู่สงฆ์ ซึ่งปัญหา การปกครองพระพุทธศาสนาในเมืองไทย ต้องมองในองค์รวม ส่วนเรื่องความประพฤติของพระภิกษุสามเณร รวมทั้งปัญหาสังคมในทุกๆระดับชั้น ผู้ที่เข้ามาบวชก็คือ คนที่มาจากสังคมปัจจุบัน ผ่านระบบครอบครัว โรงเรียน มหาวิทยาลัย วัด ในแบบต่างๆ ตามสิ่งแวดล้อมของตน เข้ามาบวชย่อมต้องมีอุปนิสัยเดิมๆ ติดเข้ามาด้วย จะให้สมบูรณ์แบบ ในทันทีทันใด ย่อมเป็นไปได้ไม่ได้ ไม่ใช่เอาผ้าเหลืองมานุ่งห่มแล้วจะกลายเป็นพระอรหันต์ มีความประพฤติสมบูรณ์ถูกต้องตามพระวินัยทุกอย่างเสียเมื่อไหร่ หากแต่ทุกคนที่เข้ามาบวช ก็อยู่ในฐานะที่ต้องฝึกฝนปฏิบัติตนเพื่อพัฒนาตัวเองให้ดีขึ้น ได้มากบ้างน้อยบ้างก็ย่อมขึ้นอยู่กับพื้นฐานของแต่ละคน เข้ามาบวชแล้วก็มาเจอปัญหาภายในวัดอีกทีมีมากมายตามสังคมที่หลากหลายรูปแบบในปัจจุบัน ปัญหาต่าง ๆ ก็ตามมาเป็นธรรมดา ถ้ามองโดยรวม ๆ แล้วก็ปัญหาที่ต้องมาร่วมด้วยช่วยกันแก้ไขในทุกๆระดับชั้นของสังคม ปัญหาการประพฤติดิตพระธรรมวินัยของพระภิกษุสามเณร เป็นปัญหาที่วิกฤตที่สุดในปัจจุบัน เพราะพระภิกษุสามเณรเป็นตัวแทนของพระรัตนตรัย ความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระพุทธศาสนานั้น ส่วนหนึ่งมาจากการประพฤติปฏิบัติของพระภิกษุสามเณรหากท่านเหล่านั้นประพฤติดิตต่อพระธรรมวินัยแล้ว ย่อมมีผลต่อศรัทธาของประชาชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ปัญหาการประพฤติดิตพระวินัยของพระภิกษุสามเณรนั้น เป็นปัญหาของความศรัทธาของพุทธศาสนา ผู้วิจัยขอแยกเหตุผลแห่งความศรัทธาไว้ 3 ประการคือ 1) ความรู้ความเข้าใจในคำสอนของศาสนานั้น 2) การมีอารมณ์ร่วม 3) การปฏิบัติตาม แต่สิ่งที่สำคัญ และเป็นตัวเชื่อม และไม่ต้องการเหตุผลอื่นใดเลยในความศรัทธา คือ อารมณ์ร่วม ปกครองกันในองค์กรให้เรียบร้อยยังทำไม่ได้ดีพอ ร่วมใจกันในวัดนั้นยังทำไม่ได้ดี โดยหลักในปัจจุบัน“อะไรเกิดค่อยแก้ไขปัญหาอะไรมาค่อยคิด” โดยที่ไม่คิด

แผนการเตรียมรับมือไว้ก่อน ไม่คิดปราชัยไว้ก่อนที่จะเกิดเหตุการณ์จึงเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นด้านความศรัทธาต่อพุทธบริษัทไม่มั่นคง ไม่เป็นระเบียบด้วย เช่น ปัญหาระดับองค์กร (วัด) ตาม พ.ร.บ.คณะสงฆ์ วัดมีการกิจในการบริหารจัดการ 6 ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านสาธารณูปการ ด้านสาธารณสงเคราะห์ จากภารกิจดังกล่าว วัดที่จะทำตามได้ก็จะมีแต่เพียงวัดใหญ่ ๆ ที่มีปัจจัยด้านการบริหารจัดการครบถ้วนหรือเพียงพอต่อการจัดการที่มีคุณภาพได้ ซึ่งวัดที่มีศักยภาพเหล่านี้ยังมีจำนวนน้อยมาก เพราะมีข้อจำกัดหลาย ๆ อย่าง เช่น งบประมาณที่ใช้ในการบริหารจัดการไม่เพียงพอ วัดไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐเลย มีก็น้อยมาก ไม่เพียงพอ วัดที่จะมีงบประมาณมากก็ต้องเป็นวัดใหญ่ ๆ วัดสำคัญประจำจังหวัด มีพระพุทธรูปสำคัญ มีผู้ศรัทธาเข้าวัดมาก แต่วัดเหล่านี้ก็มีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนวัดทั่วประเทศถึงสามหมื่นกว่าวัด วัดจึงจำเป็นต้องจัดหาทุนเองโดยการทำพุทธพาณิชย์ เป็นต้น แต่ด้วยการจัดการงบประมาณที่ไม่มีประสิทธิภาพทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมามาก บุคลากรเริ่มตั้งแต่เจ้าอาวาส ไม่มีความรู้ในการบริหารจัดการ พระภิกษุสามเณร ภายในวัดไม่มีคุณภาพ ไม่ได้รับการศึกษาเล่าเรียนอย่างที่เหมาะสม กรณีข้อนี้ไม่ได้ว่าทั้งหมด แต่พูดในส่วนที่บางวัดที่เกิดปัญหาด้วยเหตุนี้ผู้ศึกษาจึงได้ลองนำหลักสัปบุริ สรรวม มาเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสังฆาธิการในการนำไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องการใช้หลักสัปบุริ สรรวมในการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี อันประกอบด้วย 1) อัมมัญญดา หมายถึง รู้จักเหตุ 2) อตถัญญดา หมายถึง รู้จักผล 3) อตตัญญดา หมายถึง รู้จักตน 4) มัตตัญญดา หมายถึง รู้จักประมาณ 5) กาลัญญดา หมายถึง รู้จักกาล 6) ปริสสัญญดา หมายถึง รู้จักชุมชน และ 7) ปุคคลปโรปรัญญดา หมายถึง รู้จักบุคคล ซึ่งจะทำให้การปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี นั้นเป็นไปด้วยความราบรื่น และจะใช้เป็นประโยชน์ต่อข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงของพระสังฆาธิการในลำดับเบื้องหน้าต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักสัปบุริ สรรวมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี

2.2 เพื่อเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักสัปบุริ สรรวมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ที่มีอายุ พรรษา ระดับการศึกษา และตำแหน่งที่ต่างกัน

2.2 เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักสัปบุริ สรรวมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี

3. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Methodology Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมุ่งที่

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (ฉบับวิชาบูชา) พฤษภาคม-สิงหาคม 2562

จะศึกษา “การประยุกต์ใช้หลักสัปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี” ซึ่งได้กำหนดขอบเขตการวิจัย แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

3.1 ขอบเขตด้านประชากร

คือ เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส ในเขตอำเภอเมืองและอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 192 รูป

3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาเฉพาะหลัก “สัปุริสธรรม” นี้ ที่มีบรรยายอยู่ในคำภีร์พระไตรปิฎกซึ่งจำแนกแบ่งออกเป็น 7 ด้าน คือ 1) อัมมัญญตา คือ รู้จักเหตุ 2) อัตถัญญตา คือ รู้จักผล 3) อุตตัญญตา คือ รู้จักตน 4) มัตตัญญตา คือ รู้จักประมาณ 5) กาลัญญตา คือ รู้จักกาล 6) ปริสสัญญตา คือ รู้จักชุมชน 7) ปุคคัลปโรปปริญญตา คือ เป็นผู้รู้จักบุคคล

3.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการศึกษา และแจกแบบสอบถามการประยุกต์ใช้หลักสัปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี คือ วัดในเขตอำเภอเมืองและอำเภอบางกรวยจังหวัดนนทบุรี ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 98 วัด

3.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเรื่องการประยุกต์ใช้หลักสัปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ซึ่งเริ่มกำหนดระยะเวลาทำการวิจัยตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2561 ถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2562

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสัปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ซึ่งประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

4.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี จำนวนรวมทั้งสิ้น 192 รูป และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พระสังฆาธิการที่ปฏิบัติงานในเขตวัดที่รับการปกครอง 2 อำเภอ คือ เขตอำเภอเมืองและอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

4.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใชแบบสอบถาม (Questionnaire) และเก็บข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้ารวบรวมจากข้อมูลปฐมภูมิ

(Primary Sources) คือ ข้อมูลที่ศึกษาจากพระไตรปิฎก จากข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) คือ ข้อมูลที่ศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ ตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสร้างเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการขอหนังสือรับรองจากบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์จากพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ในการขอใช้พื้นที่แจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างและขอทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เมื่อถึงวันเวลาที่กำหนดได้ดำเนินการแจกแบบสอบถาม จำนวน 130 ชุด และทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 ท่าน

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ในการวิเคราะห์ข้อมูล และนำผลการวิเคราะห์มาจัดทำเป็นรายงานผลการวิจัยในรูปตารางประกอบการบรรยาย ดังนี้

1) วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกกลุ่มตัวอย่างตามอายุ พรรษา ระดับการศึกษา และตำแหน่ง สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2) วิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี สถิติที่ใช้ ได้แก่ การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3) การทดสอบสมมติฐานของการวิจัย โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรีกับปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ด้านอายุ พรรษา ระดับการศึกษา และตำแหน่ง ใช้สถิติการทดสอบค่า ใช้สถิติการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (f-test) หรือ (One-Way ANOVA) ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ LSD (Least Significant Difference)

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาแล้วบรรยาย (Descriptive) ให้เหตุผลสรุปประเด็นในแต่ละด้านที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการจัดบันทึกข้อมูลภาคสนาม

5. สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษา “การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี” สามารถสรุปผลได้ดังนี้

5.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรีที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนมากมีอายุ 40 - 60 ปี จำนวน 64 รูป คิดเป็นร้อยละ 49.23 รองลงมา มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 54 รูป คิดเป็นร้อยละ 41.54 และน้อยที่สุดมีอายุ ต่ำกว่า 40 ปี จำนวน 12 รูป คิดเป็นร้อยละ 9.23 มีพรรษา 21 - 60 พรรษาขึ้นไป จำนวน 106 รูป คิดเป็นร้อยละ

81.54 รองลงมามีพรรษา 11 – 20 พรรษา จำนวน 24 รูป คิดเป็นร้อยละ 18.46 และน้อยที่สุดมีพรรษา 5 – 10 พรรษา จำนวน 0 รูป คิดเป็นร้อยละ 0.00 มีระดับการศึกษาทางโลกปริญญาตรี จำนวน 52 รูป คิดเป็นร้อยละ 40.00 รองลงมา มีระดับการศึกษา ทางโลกต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 49 รูป คิดเป็นร้อยละ 37.69 และน้อยที่สุด มีระดับการศึกษาทางโลกสูงกว่าปริญญาตรีจำนวน 29 รูป คิดเป็นร้อยละ 22.31 มีระดับการศึกษาทางธรรม นักธรรมชั้นเอก จำนวน 124 รูป คิดเป็นร้อยละ 95.38 รองลงมา มีระดับการศึกษาทางธรรม นักธรรมชั้นตรี จำนวน 5 รูป คิดเป็นร้อยละ 3.85 และน้อยที่สุด มีระดับการศึกษาทางธรรม นักธรรมชั้นโท จำนวน 1 รูป คิดเป็นร้อยละ 0.77 มีตำแหน่งเจ้าอาวาส จำนวน 85 รูป คิดเป็น ร้อยละ 65.38 รองลงมา มีตำแหน่ง ผู้ช่วยเจ้าอาวาส จำนวน 39 รูป คิดเป็นร้อยละ 30.00 และน้อยที่สุดมีตำแหน่ง รองเจ้าอาวาส จำนวน 6 รูป คิดเป็นร้อยละ 4.62

5.2 ผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี

พบว่า ระดับการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการ ในเขตจังหวัดนนทบุรี โดยรวมทั้ง 7 ด้าน มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านหลักบุคคลปโรปัญญา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านหลักอัมมัญญา และด้านหลักอิตถัญญา ส่วนด้านหลักอิตถัญญา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ตามลำดับ

5.3 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

โดยการวิเคราะห์ผลการเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี พบว่า พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ที่มีอายุ พรรษา ระดับการศึกษาทางโลก และระดับการศึกษาทางธรรม ต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริม การปกครอง โดยรวมทั้ง 7 ด้าน ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ที่มีตำแหน่ง ต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครอง โดยรวมทั้ง 7 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อทำการทดสอบในแต่ละด้าน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ด้านหลักอัมมัญญา พบว่า พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ที่มีอายุ พรรษา ระดับการศึกษาทางโลก และระดับการศึกษาทางธรรม ต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครอง ด้านหลักอัมมัญญา ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นที่มีตำแหน่ง ต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครอง ด้านหลักอัมมัญญา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ที่มีตำแหน่งเจ้าอาวาส มีการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครอง ด้านหลักอัมมัญญา มากกว่า พระสังฆาธิการที่มีตำแหน่งผู้ช่วยเจ้าอาวาส

2) ด้านหลักอิตถัญญา พบว่า พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ที่มีอายุ พรรษา ระดับการศึกษาทางโลก และระดับการศึกษาทางธรรม ต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครอง ด้านหลักอิตถัญญา ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นที่มีตำแหน่ง ต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครอง ด้านหลักอิตถัญญา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ที่มีตำแหน่งเจ้าอาวาส มี

3) ด้านหลักอรรถัตถยญาตา พบว่า พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ที่มีอายุ พรรษา ระดับการศึกษา ทางโลก และระดับการศึกษาทางธรรม ต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักสัปปริสธรรมในการส่งเสริมการปกครอง ด้านหลักอรรถัตถยญาตา ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นที่มีตำแหน่ง ต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักสัปปริสธรรมในการส่งเสริมการปกครอง ด้านหลักอรรถัตถยญาตา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ที่มีตำแหน่งเจ้าอาวาส มีการประยุกต์ใช้หลักสัปปริสธรรมในการส่งเสริมการปกครอง ด้านหลักอรรถัตถยญาตา มากกว่า พระสังฆาธิการที่มีตำแหน่งผู้ช่วยเจ้าอาวาส

5) ด้านหลักกัลยาณุตตา พบว่า พระสงฆ์ฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ที่มีอายุ พรรษา ระดับการศึกษาทางโลก ระดับการศึกษาทางธรรม และตำแหน่ง ต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักสัปบุริสธรรมในการส่งเสริม การปกครอง ด้านหลักกัลยาณุตตา ไม่แตกต่างกัน

7) ด้านหลักบุคคลปโรปรัชญาตา พบว่า พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ที่มีอายุ พรรษา ระดับการศึกษาทางโลก และระดับการศึกษาทางธรรม ต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริม การปกครอง ด้านหลักบุคคลปโรปรัชญาตา ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นที่มีตำแหน่ง ต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลัก สัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครอง ด้านหลักบุคคลปโรปรัชญาตา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ที่มี ตำแหน่งเจ้าอาวาส มีการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครอง ด้านหลักบุคคลปโรปรัชญาตา มากกว่า พระสังฆาธิการที่มีตำแหน่งผู้ช่วยเจ้าอาวาส สรุปได้ว่า พระสังฆาธิการ ในเขตจังหวัดนนทบุรี ที่มีอายุ พรรษา ระดับการศึกษาทางโลก และระดับการศึกษาทางธรรม ต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครอง ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่ สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้ ยกเว้น พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ที่มี ตำแหน่ง ต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครอง แตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติระหว่าง 0.05 สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

5.4 ผลการสัมภาษณ์และแนวทางการประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมในการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ดังนี้

1) อัมมัญญาตา ความเป็นผู้รู้จักเหตุ หมายถึง ได้นำหลักความเป็นผู้รู้หลักการและกฎเกณฑ์ของสิ่งทั้งหลายที่ตนเข้าไปเกี่ยวข้องในการดำเนินชีวิต ในการปฏิบัติหน้าที่และดำเนินกิจการต่างๆ

2) อตถัญญาตา ความเป็นผู้รู้จักผล หมายถึง ได้นำหลักความเป็นผู้รู้จักความหมาย ความเข้าใจประโยชน์ที่ประสงค์หรือวัตถุประสงค์ของกิจการที่ตนทำ รู้ว่าสิ่งที่ตนทำอยู่อย่างนั้นๆ ดำเนินชีวิตอย่างนั้นเพื่อประสงค์ประโยชน์อะไร

3) อัตตัญญาตา ความเป็นผู้รู้จักตน หมายถึง ได้นำหลักความสามารถมองตนเองออก ว่าตนเองเป็นใคร มีฐานะและภาวะอย่างไร กำลังต้องการอะไร เมื่อมองออกแล้วก็พยายามปรับตนเองให้เป็นอย่างที่ดีตนเป็นได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

4) มัตตัญญาตา ความเป็นผู้รู้จักประมาณ หมายถึง ได้นำหลักความรู้จักพอดีในสิ่งต่างๆ โดยมีใช้เพียงเพื่อเห็นแก่ความพอใจ ชอบใจ หรือเอาแต่ใจของตน แต่ทำตามความพอดีแห่งเหตุปัจจัย หรือองค์ประกอบทั้งหลายที่จะลงตัวให้เกิดผลดีงามตามที่มองเห็นด้วยปัญญาความรู้จักประมาณในสิ่งต่างๆ

5) กาลัญญาตา ความเป็นผู้รู้จักกาล หมายถึง ได้นำหลักการรู้จักกาลเวลาในอันที่จะประกอบกิจนั้นๆ เป็นต้นว่า ตนมีหน้าที่การงานจะพึงทำหลายอย่างด้วยกัน จะเป็นกิจการทางธรรมหรือทางโลกก็ตาม จะต้องแบ่งเวลาให้เหมาะสมแก่กิจที่จะต้องทำนั้นๆ การงานจึงจะดำเนินไปโดยเป็นระเบียบเรียบร้อยดี

6) ปริสสัญญาตา ความเป็นผู้รู้จักประชุมชน หมายถึง ได้นำหลักความรู้การอันควรประพฤติปฏิบัติในที่ชุมนุมและต่อชุมชนนั้นว่า ชุมชนนี้เมื่อเข้าไปหาควรทำกิจริยาอย่างนี้ ควรพูดอย่างนี้ ชุมชนนี้ มีระเบียบวินัยอย่างนี้ มีวัฒนธรรมประเพณีอย่างนี้ มีความต้องการอย่างนี้ ควรเกี่ยวข้องควรสงเคราะห์ อนุเคราะห์ ควรรับใช้ ควรบำเพ็ญประโยชน์อย่างนี้ๆ

7) ปุคคลปริปริญญาตา ความเป็นผู้รู้จักเลือกคบบุคคล หมายถึง ได้นำหลักความเป็นผู้รู้จักบุคคล คือรู้จักและเข้าใจความแตกต่างแห่งบุคคลว่าโดยอัธยาศัย ความสามารถ และคุณธรรม เป็นต้น ใครๆ ยิ่งหรือหย่อนอย่างไร และรู้จักที่จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นๆ ว่าควรคบหรือไม่ จะใช้ จะตำหนิ ยกย่อง และแนะนำสั่งสอนอย่างไร จึงจะได้ผลดีมา

6. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้สามารถอภิปรายได้ดังต่อไปนี้

6.1 การประยุกต์ใช้หลักสัปปริสธรรมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี

ผลการวิจัยพบว่า พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรีที่ตอบแบบสอบถาม มีระดับการประยุกต์ใช้หลักสัปปริสธรรมในการส่งเสริมการปกครอง โดยรวมทั้ง 7 ด้าน มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรีได้เล็งเห็นถึง

ความสำคัญของสัปปริสธรรม ทำให้ในภาพรวม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่า พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรีมีการนำหลักสัปปริสธรรม อันได้แก่ ด้านหลักอัมมัญญตา ด้านหลักอัตถัญญตา ด้านหลักอิตถัญญตา ด้านหลักมัตตัญญตา ด้านหลักกาลัญญตา ด้านหลักปริสสัญญตา และด้านหลักปุคคลปโรปรัญญตา มาใช้ในการส่งเสริมการปกครอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เนาวรัตน์ ชุง (2558, หน้า 324) ได้ทำงานวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง “การลดความขัดแย้งในองค์กร โดยใช้หลักภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 และมนุษย์สัมพันธ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ เปรียบเทียบระหว่างพนักงานกลุ่มบริษัทเอเชีย และกลุ่มบริษัทยุโรป-อเมริกา” ได้กล่าวถึงผลวิจัยไว้ว่า “ผลจากการศึกษานี้พบทั้งในกลุ่มพนักงานบริษัทเอเชียและกลุ่มพนักงานบริษัท ยุโรป-อเมริกา มีระดับภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมด้านอัตถัญญตา คือ เป็นผู้รู้จักตน เป็นผู้ประพฤติดวงตนเองเหมาะสม รู้จักศักยภาพของตนเองน้อยกว่าทุกด้าน ดังนั้นผู้บริหารควรสนับสนุนให้พนักงานภายในองค์กรได้มีการสำรวจตนเองว่ามีจุดแข็ง จุดอ่อน เช่นไร และส่งเสริมพัฒนาในส่วนที่ยังมีข้อบกพร่องอยู่ เพื่อให้พนักงานได้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะที่จะสามารถนำมาปรับใช้ในการปฏิบัติงานได้ดียิ่งขึ้น” โดยรวม ทั้ง 7 ด้าน อยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชลธิชา ดังสะท้าน (2559, หน้า 83) ได้ทำ การวิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครศรีธรรมราช” ผลพบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการบริหารตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเทศบาลนครศรีธรรมราชโดยเรียงลำดับตามความถี่จากมากไปหาน้อยพบว่า ด้านมัตตัญญตา การรู้จักประมาณ มีความถี่มากที่สุด คือ ควรกำหนดแผนการปฏิบัติ ให้เหมาะสมอันนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ดีรู้จักวางแผนใน การทำงาน รองลงมา ด้านปุคคลัญญตา การรู้จักบุคคล คือ ควรให้ความสำคัญกับบุคลากรให้มีความสนับสนุนความเจริญก้าวหน้าของบุคลากรมอบหมายงานเหมาะสม ความรู้ความสามารถส่วนด้านอัตถัญญตา การรู้จักตน มีความถี่น้อยที่สุด คือ ควรจัดอบรมศึกษาธรรมะ สนับสนุนให้เฝ้าหาความรู้อยู่เสมอเพื่อเพิ่มสติปัญญาใน การพัฒนาตนเอง เพิ่มบุคลิกภาพของตนให้ดีขึ้น และวางตนให้เหมาะสมกับองค์กร

6.2 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

ผลการวิเคราะห์การทดสอบสมมติฐานการวิจัย เปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักสัปปริสธรรมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการ ที่มีอายุ พรรษา ระดับการศึกษาทางโลก ระดับการศึกษาทางธรรม และตำแหน่ง ต่างกัน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) จากสมมติฐานของการวิจัยที่ว่า พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ที่มีอายุต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักสัปปริสธรรมในการส่งเสริมการปกครอง แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่าพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ที่มีอายุต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักสัปปริสธรรมในการส่งเสริมการปกครอง โดยรวมทั้ง 7 ด้าน ไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยจึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ อภิปรายได้ว่า ในการปกครองทางคณะสงฆ์แบบระดับพรรษาเป็นระบบการส่งเสริมการปกครองในเขตจังหวัดนนทบุรี หรือการแต่งตั้งระบบคุณธรรมการปกครองกัน ความเสมอภาคทั้งในผู้มีอายุพรรษามากกว่าพระภิกษุที่มีพรรษาน้อยกว่าได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมกัน ทั้งในด้านของการศึกษาในทางธรรม และทางโลก การปฏิบัติงานร่วมกัน ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้มีอายุพรรษาน้อยกว่าได้

เข้ามามีบทบาทและหน้าที่โดยเสมอกันกับผู้ปกครองที่มีอายุพรรษามาก ผลในเชิงประจักษ์ทางสถิติจึงสะท้อนออกมาให้เห็นว่า ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหากฤษดา เขมจิตโต (2559, หน้า 120) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการตามทัศนคติของพระสงฆ์ เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยและอภิปรายผล พบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ ที่มีต่อการนำหลักสัปปุริสธรรมมาใช้ในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการตามทัศนคติของพระสงฆ์ เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร และประสิทธิภาพการส่งเสริมการปกครองในของพระสังฆาธิการตามทัศนคติของพระสงฆ์ เขตหนองแขม กรุงเทพมหานครรายด้านในภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

2) จากสมมติฐานของการวิจัยที่ว่า พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ที่มีพรรษาต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครอง แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่าพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ที่มีพรรษาต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครอง โดยรวม ทั้ง 7 ด้าน ไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยจึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ อภิปรายได้ว่า พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี มีพรรษาที่เป็นพระมัชฌิมะ คือ 5 พรรษาขึ้นไป ซึ่งเป็นวัยอายุพรรษาที่สามารถใช้เหตุผลกับเรื่องการทำงานในด้านกิจการคณะสงฆ์ การรู้จักคิดอย่างมีเหตุผล ซึ่งนับว่าเป็นวัยอายุพรรษาที่มีภูมิคุ้มกัน สามารถควบคุม และพัฒนาอารมณ์ให้มีความฉลาดทางอารมณ์มากยิ่งขึ้น จึงทำให้ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุพรรษาไม่ได้อิทธิพลหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมงานด้านกานปกครองภายในองค์กร เป็นเหตุให้ในภาพรวมมีความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระชินทร์ ปภาโส (2559, หน้า 146) ได้ทำวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง “การนำหลักสัปปุริสธรรมไปใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในเขตอำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช” ผลการวิจัยและอภิปรายผล พบว่า การนำหลักสัปปุริสธรรมไปใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในเขตอำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราชพบว่า บุคลากรที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรมโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน เนื่องจากผู้บริหารได้กำหนดเป้าหมายของเทศบาลมีความชัดเจนมีความชัดเจน ทำให้การดำเนินงานการบริหารเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงทำให้บุคลากรบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรมไม่ต่างกันแตกต่างกัน

3) จากสมมติฐานของการวิจัยที่ว่า พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ที่มีระดับการศึกษาทางโลกต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครอง แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ที่มีระดับการศึกษาทางโลกต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครอง โดยรวมทั้ง 7 ด้าน ไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยจึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ อภิปรายได้ว่า การศึกษาทางธรรม และทางโลกของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรีถือได้ว่าเป็นรากฐานของการพัฒนาในการส่งเสริมการปกครองต่อคณะสงฆ์เป็นอย่างยิ่ง ซึ่งการเรียนรู้หรือระดับการศึกษาย่อมทำให้เกิดศักยภาพ และเป็นกลไกในการบริหารอย่างหนึ่ง โดยจะเห็นว่า การศึกษาย่อมมีเป้าหมายเพื่อพัฒนานั้น ให้มีความรู้ ได้รับข้อมูล ข้อเท็จจริง ที่เกิดจากการวิจารณ์ญาณ ความคิด ค่านิยมในตัวบุคคล โดยการ

วิเคราะห์ สังเคราะห์ และเพื่อนำไปใช้ในการทำงาน ด้วยเหตุนี้การศึกษา จึงทำให้มีผลที่มีต่อความคิดเห็นต่อประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรีโดยรวมทั้ง 7 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชลธิชา ดังสะท้อน (2559, หน้า 83) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครศรีธรรมราช” ผลพบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการบริหารตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ผลการวิจัยและอภิปรายผล พบว่า ผลพบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการบริหารตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครศรีธรรมราชโดยเรียงลำดับตามความถี่จากมากไปหาน้อยพบว่า ด้านมัตตัญญูตา การรู้จักประมาณ มีความถี่มากที่สุด คือ ควรกำหนดแผนการปฏิบัติ ให้เหมาะสมอันนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ดีรู้จักวางแผนในการทำงาน รองลงมา ด้านบุคคลัญญูตา การรู้จักบุคคล คือ ควรให้ความสำคัญกับบุคลากรให้มีความสนับสนุนความเจริญก้าวหน้าของบุคลากรมอบหมายงานเหมาะสม ความรู้ความสามารถส่วนด้านอัตถัญญูตา การรู้จักตน มีความถี่น้อยที่สุด คือ ควรจัดอบรมศึกษาธรรมะ สนับสนุนให้เฝ้าหาความรู้อยู่เสมอเพื่อเพิ่มสติปัญญาในการพัฒนาตนเอง เพิ่มบุคลิกภาพของตนให้ดีขึ้น และวางตนให้เหมาะสมกับองค์กรทั้ง 6 ด้าน จำแนกตามระดับการศึกษา ไม่แตกต่างกัน เนื่องจากว่า ครูมีระดับการศึกษาต่างกัน แต่มีความคิดเห็นต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลัก การบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครศรีธรรมราชไม่แตกต่างกัน

4) จากสมมติฐานของการวิจัยที่ว่า พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ที่มีระดับการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครองแตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ที่มีระดับการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครอง โดยรวมทั้ง 7 ด้าน ไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยจึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ อภิปรายได้ว่า ระดับการศึกษาทางธรรม คือ การได้ศึกษาในส่วนปริยัติธรรม และเปรียญธรรม ตลอดจนจนถึงหน้าที่ความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งการจะมอบหมายให้บุคคลหนึ่งปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะการศึกษาทางธรรมที่ต่างกัน เป็นบ่อเกิดของอำนาจหน้าที่ในทางสถานภาพทางสังคม รวมถึงการแสดงออกทางความคิดเห็น จึงเป็นผลให้เกิดความแตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระอนันต์ สุนตจิตโต (2561, หน้า 116) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทการปกครองคณะสงฆ์ไทยในเขตอำเภอพุทธมณฑลจังหวัดนครปฐม” แตกต่างกัน

5) จากสมมติฐานของการวิจัยที่ว่า พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ที่มีตำแหน่งต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครอง แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่าพระสังฆาธิการ ในเขตจังหวัดนนทบุรี ที่มีตำแหน่ง ต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครอง โดยรวมทั้ง 7 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ อภิปรายได้ว่า ตำแหน่ง คือ หน้าที่ความรับผิดชอบอันสัมพันธ์กับงานที่ตนได้รับมอบหมาย ซึ่งจะมอบหมายให้บุคคลหนึ่งปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะเห็นว่า ตำแหน่งนอกเหนือจากหน้าที่ความรับผิดชอบแล้ว สิ่งที่สำคัญก็คือปัจจัย

ส่วนบุคคลด้านตำแหน่ง ย่อมมีอิทธิพลและอำนาจหน้าที่แตกต่างกัน เพราะตำแหน่งเป็นบ่อเกิดของอำนาจหน้าที่ บารมี และสถานภาพทางสังคม รวมถึงการแสดงออกทางความคิดเห็น จึงเป็นผลให้เกิดความแตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสุรนาท ญาณสมปนโน (2559, หน้า 127) ได้ศึกษาทำการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอบ้านม่วงจังหวัดสกลนคร” แตกต่างกัน

7. ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอเมืองและอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” มีข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยดังต่อไปนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี โดยรวมทั้ง 7 ด้าน อยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

1) **ด้านหลักธัมมัญญตา** พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ดังนั้น พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ควรพัฒนาการส่งเสริมการปกครองด้านหลักธัมมัญญตาให้ดีขึ้นกว่าเดิม ด้วยการรู้จักการงานคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้านการศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ การสาธารณสงเคราะห์ สามารถปฏิบัติตามพระธรรมวินัย จาริตประเพณี กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ มติและประกาศของมหาเถรสมาคมได้อย่างถูกต้อง จะได้นำความรู้จากเรื่องต่าง ๆ ตลอดทั้งเทคนิควิธีการบริหารและการจัดการวัดที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้ นำไปประยุกต์ใช้ได้ถูกต้องตามหน้าที่

2) **ด้านหลักอรัญญตา** พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ดังนั้น พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ควรพัฒนาการส่งเสริม การปกครองด้านหลักอรัญญตาให้ดีขึ้นกว่าเดิม ดังนั้นควรพัฒนาข้อนี้ให้ดีขึ้นกว่าเดิม เพื่อให้พระสังฆาธิการระดับรักษาการเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส สามารถปฏิบัติหน้าที่สนองงานกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน คือ งานด้านการปกครอง การศึกษา การเผยแผ่ การสาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) **ด้านหลักอิตถัญญตา** พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ดังนั้น พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ดังนั้นควรพัฒนา การส่งเสริมการปกครองด้านหลักอิตถัญญตาให้ดีขึ้นกว่าเดิม เพื่อให้พระสังฆาธิการระดับรักษาการเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส สามารถนำความรู้เกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนากิจการพระศาสนา เพื่อสนองการดำเนินงานตาม “พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕” ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ต่อคณะสงฆ์ และชุมชน

4) **ด้านหลักมัตถัญญตา** พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ดังนั้นพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (ฉบับวิสาขบูชา) พฤษภาคม-สิงหาคม 2562

ควรพัฒนาการส่งเสริมการปกครองด้านหลักมัตตัญญูตาให้ดีขึ้นกว่าเดิม เพื่อเป็นแนวทางการป้องกันแก้ไข ปัญหาและพัฒนาในการสนองงาน คณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับรักษาการเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และ ผู้ช่วยเจ้าอาวาส เพื่อส่งเสริมสนับสนุน ให้มีการจัดทำแผนแม่บท และผังแม่บท ตลอดจนเกณฑ์มาตรฐานกลาง เพื่อเป็นแนวทางในการบูรณะ พัฒนาศาสนสถานจัดทำคู่มือเพื่อเป็นแนวทางในการบูรณะพัฒนาศาสนสถาน และสภาพแวดล้อมของศาสนสถาน

5) **ด้านหลักกัลยัญญูตา** พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครองของ พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนครสวรรค์ มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ดังนั้น พระสังฆาธิการในเขต จังหวัดนครสวรรค์ ควรพัฒนาการส่งเสริมการปกครองด้านหลักกัลยัญญูตาให้ดีขึ้นกว่าเดิม ควรรักษาคำสอนนี้เพื่อทำนุบำรุง อนุรักษ์ ส่งเสริม เผยแผ่ และพัฒนากิจ การศาสนา ทั้งด้านการปกครอง การศาสนศึกษา การเผยแผ่ศาสนา และการศาสน สงเคราะห์ ให้ศาสนิกชนของทุกศาสนา มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางศาสนา (ศีลธรรม) ตระหนักถึง ความสำคัญของหลักธรรม และมุ่งให้ศาสนามีส่วนเกื้อกูลต่อการพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติให้มั่นคง และเกิดสันติสุขควบคู่กับการพัฒนาการบริหาร และการส่งเสริมด้านการปกครอง

6) **ด้านหลักปริสัญญูตา** พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการ ปกครองของ พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนครสวรรค์ มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ดังนั้น พระสังฆาธิการในเขต จังหวัดนครสวรรค์ ควรพัฒนาการส่งเสริมการปกครองด้านหลักปริสัญญูตาให้ดีขึ้นกว่าเดิม ควรพัฒนาส่งเสริม ด้านการปกครอง และสนับสนุน การพัฒนาบุคลากรทางศาสนาและวิทยาการทางศาสนาให้มีความรู้ความเข้าใจศา สนธรรมอย่างทอ่งแท้ และสามารถเผยแผ่ ศาสนธรรมที่แท้จริง เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านจิตใจของ ประชาชน และการพัฒนาสังคมรวมถึงพัฒนาบุคลากรทางศาสนาอย่างเป็นระบบ และบุคลากรทางศาสนาให้ ได้รับการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ และส่งเสริมประชาชนให้มีโอกาสได้รับการศึกษาวิชาการศาสนามากขึ้น

7) **ด้านหลักบุคคลปริสัญญูตา** พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริม การ ปกครองของ พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนครสวรรค์ มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ดังนั้น พระสังฆาธิการในเขต จังหวัดนครสวรรค์ ควรพัฒนาการส่งเสริมการปกครองด้านหลักบุคคลปริสัญญูตาให้ดีขึ้นกว่าเดิมควรรักษาคำสอนนี้ ไว้เพื่อพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ในเวลายุบรวมกันในชุมชน และมีความเข้าใจในการดำเนินการบูรณะ พัฒนาศา สนสถานให้เป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสม ส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชน และองค์กรเอกชนมีส่วนร่วมในการ พัฒนาศาสนสถาน สนับสนุนการฝึกอบรมครูอาจารย์และวิทยาการทางศาสนา เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้สอนศาสนา ธรรมในสถานศึกษาอย่างกว้างขวางและจัดทำแผนพัฒนาบุคลากร ทางศาสนาทุกระดับอย่างเป็นระบบและ ต่อเนื่อง โดยการร่วมมือระหว่างฝ่ายอาณาจักร ศาสนจักร และประชาชน

5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองและอำเภอบางกรวย จังหวัดนครสวรรค์” ตามที่ได้นำเสนอานั้นมีบางประเด็นที่ไม่ได้นำเสนอ โดย ละเอียด ซึ่งเป็นประเด็นที่น่าศึกษาวิจัยเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดความเข้าใจและแนวทางการพัฒนาเรื่องหลักสัปปุริส ธรรมที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในประเด็นที่ควรวิจัยต่อไป ดังนี้

1. ควรศึกษาความคิดเห็นของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดอื่นๆ เกี่ยวกับการส่งเสริมการ ปกครองด้วยหลักสัปปุริสธรรม เพื่อให้เห็นมุมมองที่ครอบคลุมในทุกมุมมอง และวิเคราะห์ว่ามีปัจจัยใดบ้างที่ ทำให้การปกครองตามหลักสัปปุริสธรรมประสบผลสำเร็จมากที่สุด

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (ฉบับวิชาบูชา) พฤษภาคม-สิงหาคม 2562

2. ควรศึกษาการประยุกต์ใช้หลักธรรมอื่นๆ ในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการในเขต จังหวัดนนทบุรี

3. ควรศึกษาการบริหารงานกับการพัฒนาองค์กรโดยการใช้หลักหลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครองในเขตเทศบาล

บรรณานุกรม

เนาวรัตน์ ชุง. การลดความขัดแย้งในองค์กรโดยใช้หลักภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม 7 และมนุษยสัมพันธ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์เปรียบเทียบระหว่างพนักงานกลุ่มบริษัทเอเชียและกลุ่มบริษัทยุโรป-อเมริกา. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, วิชาเอกจัดการทั่วไป, คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, 2558.

ชลธิชา ดังสะท้าน. การบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเทศบาลนครศรีธรรมราช. สารนิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2559.

พระมหากฤษดา เขมจิตโต. บทบาทการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการตามทัศนคติของพระสงฆ์เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐศาสตร์ การปกครอง, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2559.

พระชินทร์ ปภาโส. การนำหลักสัปปุริสธรรมไปใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในเขตอำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐศาสตร์ การปกครอง, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2559.

พระอนันต์ สนต์จิตโต. บทบาทการปกครองคณะสงฆ์ไทยในเขตอำเภอพุทธมณฑลจังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2561.

พระสุรนาท ญาณสมปโน. การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอบ้านม่วง จังหวัดสกลนคร. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2559.